

Skatteutskottets betänkande

1984/85:52

om ideella föreningar m. m.

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet olika motioner rörande beskattningsreglerna för ideella föreningar och stiftelser.

Utskottet avstyrker motionerna.

Två reservationer (m, c, fp) har fogats till betänkandet med yrkanden om höjning av grundavdraget för ideella föreningar från 15 000 kr. till 1,5 basbelopp och om särskilda skattelättnader för Nobelstiftelsen.

Motionerna

1984/85:313 av Rolf Rängård (c) och Elis Andersson (c) yrkande 5

I motionen yrkas bl. a.

5. att riksdagen hos regeringen begär att en översyn/utredning av samtliga skatteregler för ideella organisationer kommer till stånd snarast möjligt.

1984/85:412 av Bengt Silfverstrand m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär en särskild översyn av beskattningsreglerna för stiftelser.

1984/85:577 av Sten Svensson (m)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar ändra 8 § lagen (1947:570) om statlig inkomstskatt så att orden "15 000 kronor" byts ut mot "150 procent av det basbelopp som enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring bestämts för året närmast före taxeringsåret",

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om tillämpningen av skatteregler för ideella föreningar och samfund.

1984/85:677 av Olle Grahn m. fl. (fp)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag som befriar ideell sommargårdsverksamhet från beskattning.

1984/85:1225 av Mona Saint Cyr (m)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om ett förslag som för gott skyddar Nobelstiftelsen från de skattepålagor som urholkar nobelprisets värde.

1984/85:1612 av Stig Josefson m. fl. (c)

I motionen yrkas

1. att riksdagen beslutar om *höjning* av grundavdraget för de allmännyttiga ideella föreningarna till 1,5 basbelopp.

2. att riksdagen beslutar vidhålla sin tidigare begäran hos regeringen om översyn av gällande skatteregler för ideella föreningar.

Gällande rätt m. m.

Ideella, allmännyttiga organisationer av olika slag är under vissa förutsättningar befriade från inkomstbeskattning. Skattebefrielsen gäller beträffande vissa av dessa organisationer för all inkomst utom inkomst av fastighet. Vanligtvis är de emellertid skattskyldiga också för vissa rörelseinkomster. I så fall uppkommer också skyldighet att erlagga förmögenhetsskatt för den förmögenhet som är nedlagd i rörelsen. Från den skattepliktiga inkomsten av rörelse och fastighet har en ideell förening, som är befriad från skatt på andra inkomster, rätt till grundavdrag. Grundavdraget för de ideella föreningarna var 2 000 kr. t. o. m. beskattningsåret 1982. Hösten 1984 höjdes detta avdrag till 15 000 kr. med verkan fr. o. m. 1984 års taxering.

T. o. m. inkomståret 1984 hade reglerna den angivna innebörden i vad avser kommunal inkomstskatt. I fråga om statlig inkomstskatt omfattade befrielsen även inkomst av fastighet. Vissa organisationer med speciell karaktär – däribland Nobelstiftelsen – var således helt befriade från statlig inkomstskatt och erlade endast kommunal inkomstskatt för fastighetsinkomster. Övriga organisationer erlade statlig inkomstskatt på vissa rörelseinkomster med 10 % härav.

Fr. o. m. inkomståret 1985 har den kommunala beskattningen av juridiska personer slopats (prop. 1984/85:70, SkU 1984/85:23). Samtidigt utformades reglerna om skattebefrielse vid taxeringen till statlig inkomstskatt på det sätt som tidigare gällt för den kommunala beskattningen, och det statliga skatteuttaget höjdes till 40 % för att innefatta det tidigare kommunala skatteuttaget.

Nuvarande principer för de ideella föreningarna infördes genom en särskild lagstiftning 1977 (prop. 1976/77:135, SkU 1976/77:45) och gäller fr. o. m. 1979 års taxering. Tidigare medgavs skattebefrielse endast för föreningar med kvalificerat allmännyttigt ändamål. Numera är gränsen mellan allmännyttiga och ej allmännyttiga föreningar vag. Skattelättnaderna omfattar föreningar som driver en verksamhet som från allmänna utgångspunkter är värd att stödja. Föreningar med syfte att tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, såsom fackföreningar och liknande, vanliga villaägarföreningar och sällskapsföreningar omfattas dock i regel inte av skattelättnaderna. I princip fordras också att föreningen är öppen, dvs. att den inte vänder sig till en alltför begränsad krets, och att den använder sina inkomster för den angivna verksamheten. Syftet har varit att utforma

reglerna så att de inte motverkar ett vitalt föreningsliv. Samtidigt har beaktats att reglerna inte skall kunna utnyttjas för att uppnå ej avsedda skatteförmåner. I fråga om inkomst av fastighet och rörelse har också beaktats att olika näringsidkare bör kunna konkurrera på samma villkor.

En allmännyttig ideell förening kan inkomstbeskattas för vissa rörelse- eller fastighetsinkomster. Även sådana inkomster går emellertid fria från skatt om de huvudsakligen har naturlig anknytning till föreningens ideella verksamhet eller utgör en traditionell finansieringskälla för ideellt arbete. Inkomster av kommersiellt bedriven verksamhet skall i princip beskattas i vanlig ordning. De allmännyttiga föreningarna är dock – i motsats till andra föreningar – i så fall berättigade till ett grundavdrag.

Av riksskatteverkets broschyr "Ideella föreningar. Information om skatter och avgifter m. m." framgår att gränsdragningen mellan skattepliktig och inte skattepliktig inkomst av rörelse kan vara svår att bedöma. Ur broschyren, som utkommit i ny upplaga i december 1984, kan följande återges.

Vad är rörelse i en förening

I skatterättslig mening är verksamhet som bedrivs självständigt, i vinstsyfte och med varaktighet att betrakta som rörelse. Samma principiella bedömningsgrund gäller för ideella föreningar. Som rörelse räknas normalt t. ex. bingoverksamhet, offentliga danstillställningar, idrottstävlingar, sådan serverings-, försäljnings- och uthyrningsverksamhet som inte kan sägas ha skett internt samt vissa offentliga basarer. Enligt reglerna är dock allmännyttiga föreningar inte skattskyldiga för flertalet av sådana rörelseinkomster (se sid. 7).

Inom skatterätten görs inte enbart skillnad mellan olika inkomstslag utan också skillnad mellan inkomster i samma inkomstslag. Inkomsterna indelas nämligen i olika förvärvskällor. En ideell förening, som exempelvis arrangerar idrottstävlingar och samtidigt bedriver permanent serveringsverksamhet utan anknytning till idrottsplatsen, anses ha två skilda förvärvskällor inom inkomstslaget rörelse. Inkomsterna i den förra blir skattefria (ingår som ett led i den allmännyttiga verksamheten), medan inkomsterna i den senare i sin helhet är skattepliktiga. Varje förvärvskälla bedöms nämligen självständigt.

Någon uppdelning av förvärvskällans inkomster i en skattefri och en skattepliktig del får inte ske.

Rörelseinkomster med naturlig anknytning

Rörelseinkomster som har ett naturligt samband med den allmännyttiga verksamheten är befriade från skatt om föreningen uppfyller övriga villkor för skattebefrielse. I lagtexten nämns som exempel på sådana inkomster entréavgifter till idrotts- och kulturevenemang.

Även inkomster som syftar till att göra föreningen känd, t. ex. en naturskyddsförenings försäljning av böcker, märken, affischer, tidningar m. m. anses ha ett direkt samband med den ideella verksamheten och är därför skattefria. Att detta slag av försäljningsverksamhet ses som en del av det ideella arbetet har sin grund i att det primära syftet med verksamheten varken är att erhålla en vinst eller att ge köparen ekonomiska förmåner (förmånssyfte).

Om försäljningsverksamheten utvidgas så att den kan anses kommersiellt bedriven, dvs. med vinst- eller förmånssyfte, blir inkomsterna skattepliktiga. Om verksamheten bedrivs i helt obetydlig omfattning beskattas den dock inte.

Rörelseinkomster av servicekaraktär med viss naturlig anknytning

När försäljningsverksamheten inte ingår som ett direkt led i den ideella verksamheten men ändå har viss naturlig anknytning till denna kan inkomsten bli skattefri. Detta gäller oavsett att verksamheten eventuellt bedrivs kommersiellt. Förutsättningen för skattefrihet är att huvudsyftet med försäljningsverksamheten är att ge service åt medlemmarna och andra som deltar i föreningens allmännyttiga aktiviteter. I regel innebär detta att verksamheten bedrivs i relativt liten omfattning.

Detta kan t. ex. vara fallet om en musikförening eller ett studieförbund erbjuder noter eller böcker till medlemmarna. Kravet på samband kan även anses uppfyllt om föreningen i anslutning till klubblokalen anordnar en mindre servering eller försäljning av idrottsartiklar till dem som använder föreningens anläggningar.

Kan verksamheten inte betecknas som serviceåtgärd för medlemmarna – t. ex. om verksamheten utsträcks till andra än medlemmar – blir inkomsterna skattepliktiga. Skatteplikten förutsätter dock att verksamheten bedrivs stadigvarande och under ungefär samma former som normal näringsverksamhet.

Obs! Kravet på naturlig anknytning anses inte uppfyllt endast för att syftet med en viss verksamhet är att finansiera det allmännyttiga arbetet.

Rörelseinkomster som av hävd finansierat ideellt arbete

Har föreningen rörelseinkomster som inte har annat samband med den allmännyttiga verksamheten än att finansiera denna, beskattas dessa inkomster på vanligt sätt utom i vissa fall. För att även sådana inkomster skall vara skattefria krävs att de traditionellt utnyttjas som finansieringskälla för ideellt arbete. Till sådan verksamhet som av hävd utnyttjats på detta sätt och alltså är skattefri räknas enligt lagtexten bl. a. anordnande av bingo och andra lotterier, fester, basarer, försäljnings- och insamlingskampanjer. Hit hör också sådan biografirörelse som bedrivs i egna lokaler av nykterhetsföreningar eller bygdegårdsföreningar och liknande, som har till främsta syfte att hålla med allmän samlingslokal. Som traditionell finansieringskälla räknas dessutom reklamintäkter från reklamutrymme på idrottsplatser, klubbdräkter eller i samlingslokal, programblad och liknande. (Observera dock vad som sägs nedan om moms och reklamskatt.)

Det bör observeras att lagtexten är allmänt hållen och att det därför inte på förhand går att säkert avgöra om en viss verksamhet blir skattefri.

Föreningar som samlar in returpapper inom ramen för det kommunala renhållningsmonopolet blir i allmänhet befriade från skatt. En förutsättning är dock att verksamheten sköts ideellt av oavlönade personer. Om en förening driver rent kommersiell insamlingsverksamhet med anställd personal blir vinsten däremot inte skattefri.

Idrottsföreningar m. fl. som arrangerar offentliga fester (festplatsverksamhet) eller danstillställningar blir i allmänhet också befriade från skatt för denna verksamhet. Förutsättningar för skattefrihet torde dock bl. a. vara att arrangemangen sköts av oavlönade personer samt att denna verksamhet inte har för stor omfattning i förhållande till den allmännyttiga verksamheten.

Skattepliktiga rörelseinkomster

Inkomster av kommersiell verksamhet av större omfattning skall beskattas, om inkomsterna inte är skattefria på grund av hävd. Bedriver t. ex. en idrottsförening en vanlig sportaffär eller en litterär eller religiös förening en bokhandel, beskattas dessa inkomster på vanligt sätt. Detta påverkar dock inte skattefriheten för övriga inkomster.

Underskott av skattefri verksamhet får inte kvittas mot överskott av skattepliktig verksamhet. I redovisningen (bokföringen, se sid. 9) bör därför intäkter och kostnader i skattefri och skattepliktig verksamhet hållas isär. För att bl. a. kompensera att en förening i vissa fall kan förlora på att en sådan kvittning inte får göras, har ett s. k. grundavdrag på 15 000 kr. införts.

Vanliga regler gäller för den ideella föreningens skyldigheter som arbets- och uppdragsgivare. Föreningen måste göra skatteavdrag samt betala in och redovisa skatt. Föreningen måste också svara för arbetsgivaravgifter på samma sätt som andra arbets- och uppdragsgivare.

I fråga om mervärdeskatten gäller inga särskilda regler för de ideella föreningarna. Verksamhet som enligt allmänna bestämmelser är att hänföra till rörelse föranleder skyldighet att redovisa mervärdeskatt när omsättning- en överstiger 10 000 kr. om året. Särskilda regler medger dock undantag för transport av returpapper m. m.

De ideella föreningarna är också skyldiga att erlagga olika punktskatter på samma sätt som andra skattskyldiga. De punktskatter som ideella föreningar kan bli redovisningsskyldiga för är i första hand reklamskatt, spelskatt och lotterivinstskatt.

Vidare gäller att de ideella föreningarna är befriade från att erlagga gåvoskatt men att de i allmänhet skall erlagga arvsskatt.

Våren 1984 hade utskottet att behandla ett antal motionsyrkanden rörande skattebefrielse för insamlingsverksamhet m. m. som bedrivits av ideella föreningar (SkU 1983/84:38). Med anledning av motionerna begärde utskottet en översyn av reglerna. Utskottet anförde följande:

Bakgrunden till flertalet av de aktuella motionerna är att det i praktiken visat sig svårt att dra klara gränser mellan skattepliktiga och icke skattepliktiga inkomster. Detta har bl. a. visat sig i att skattemyndigheterna tycks bedöma dessa frågor på olika sätt i olika län. Utskottet har vid sin återkommande prövning av dessa frågor hävdade att föreningar som driver en vanlig näringsverksamhet också bör beskattas härför enligt vanliga principer. Till vanlig näringsverksamhet hör emellertid knappast insamling av returpapper eller annan verksamhet som grundar sig på ideella insatser av medlemmarna. Utskottet instämmer i finansministerns bedömning i samband med en riksdagsdebatt nyligen att sådana aktiviteter inte – på sätt som skett i flera fall – bör beskattas, även om verksamheten på grund av ändrade förhållanden bedrivs i andra och mer organiserade former än tidigare. Härtill kommer att mervärdeskatten är förenad med särskilda problem som i vissa situationer kan medföra svåra påfrestningar för föreningarna.

Som finansministern framhållit torde vissa förbättringar kunna åstadkommas genom att riksskatteverket omarbetar sin broschyr och genom klargö-

rande avgöranden i högsta instans. Enligt utskottets uppfattning är det emellertid inte troligt att man den vägen helt kan komma till rätta med problemen. Att utskottet tidigare avstyrkt motioner i dessa frågor har delvis berott på uppfattningen att en översyn av inkomstbeskattningen och arvsbeskattningen borde anstå i avvaktan på resultatet av stiftelseutredningens arbete. Utskottet har också utgått från att mervärdeskatteutredningen skulle ta upp mervärdeskattefrågorna till en snar prövning. Stiftelseutredningens arbete har dock numera lagts ned, och de nu aktuella mervärdeskattefrågorna har enligt vad utskottet erfarit ännu inte tagits upp av mervärdeskatteutredningen. Enligt utskottets uppfattning bör därför föreningarnas skattefrågor nu ses över separat. Översynen bör enligt utskottets uppfattning omfatta samtliga skattefrågor för de ideella föreningarna och således – förutom inkomstskatten – även mervärdeskattefrågorna och arvsskatten.

Utskottet förordar således att riksdagen med anledning av de aktuella motionerna hos regeringen begär en översyn av beskattningsreglerna för de ideella föreningarna. Med det anförda anser utskottet sig ha besvarat motionerna.

Hösten 1984 höjdes grundavdraget för de ideella föreningarna från 2000 kr. till 15000 kr. med verkan fr. o. m. 1984 års taxering (prop. 1984/85:8, SkU 1984/85:7). I propositionen anförde departementschefen att det enligt hans uppfattning inte var lämpligt att nu tillsätta en kommitté för att se över de ideella föreningarnas beskattning. Beträffande inkomstbeskattningen ansåg han att omedelbara lättnader var motiverade, men de övriga frågorna kunde enligt hans mening bäst utredas i annan ordning. Utskottet tillstyrkte propositionen och avstyrkte föreliggande motioner med följande motivering:

Bakgrunden till att utskottet våren 1984 förordade en separat utredning om samtliga skattefrågor för de ideella föreningarna var framför allt att vissa problem uppkommit för föreningar som bedriver insamlingsverksamhet med ideella insatser. I en del sådana fall hade mervärdeskattereglerna visat sig kunna medföra stora påfrestningar, och de informationer som utskottet då erhöll tydde på att mervärdeskatteutredningen – mot tidigare antaganden – inte skulle ta upp dessa frågor. Därtill kom att lägre beskattningsinstanser på sina håll ansett att föreningarnas inkomster av verksamhet med denna eller likartad karaktär skulle redovisas som skattepliktigt inkomst.

Enligt vad som nu har framkommit kommer mervärdeskatteutredningen att skyndsamt behandla föreningarnas skatteproblem på sitt område, och utredningen förväntas lägga fram sitt förslag nästa år. Att under sådana förhållanden tillsätta en särskild utredning om samtliga skattefrågor för de ideella föreningarna, och att således bryta ut mervärdeskattefrågorna från mervärdeskatteutredningens uppdrag i övrigt, kan enligt utskottets uppfattning medföra att en lösning av dessa viktiga och komplicerade frågor fördröjs.

Beträffande inkomstskattefrågorna bör framhållas att de nya reglerna i allmänhet har fungerat tillfredsställande för föreningarna och att de högre instanserna hittills inte har beskattat föreningarna för inkomst av sådan ideell verksamhet som nämnts tidigare. Utskottet vill också nämna att riksskatteverket inom kort kommer att ge ut en ny broschyr rörande skattefrågorna med beaktande av hittills vunna erfarenheter av lagstiftningen.

Redan med hänsyn till vad utskottet nu anför och till föreliggande förslag om en väsentlig höjning av grundavdraget finner utskottet att skälen för att

nu tillsätta en särskild utredning rörande skattefrågorna till väsentlig del bortfallit. Härtill kommer att även arvs- och gåvoskattefrågorna kommer att tas upp av den kommitté (Fi 1984:02) som numera har tillsatts för en översyn av bestämmelserna inom detta skatteområde.

Vad som numera har framkommit leder till att utskottet åter kan stå fast vid den ursprungliga planläggningen av en översyn av grunderna för beskattningen av de ideella organisationerna. Denna planläggning innebär, enligt vad utskottet uttalat tidigare år, att vissa grundläggande frågor rörande stiftelserna först bör belysas. Sedan stiftelseutredningens arbete numera lagts ned, övervägs de civilrättsliga frågorna rörande dessa organisationer inom justitiedepartementet.

Utskottet instämmer i uppfattningen att en väsentlig höjning av grundavdraget är motiverad. En höjning undanröjer problemen för föreningar som har smärre inkomster av uthyrda fastigheter eller av annan kommersiell verksamhet och underlättar också det praktiska taxeringsarbetet. I likhet med departementschefen finner utskottet samtidigt att grundavdraget inte bör vara så stort att illojala förfaranden uppmuntras eller att konkurrensen med privata näringsidkare snedvrids. Med hänsyn härtill tillstyrker utskottet den i propositionen föreslagna höjningen till 15 000 kr. och avstyrker motionerna 43 och 44 i denna del.

Senare under hösten 1984 tillstyrkte utskottet förslaget i proposition 1984/85:23 om slopad kommunal taxering av juridiska personer. Beträffande den nya skattesatsen för statlig inkomstskatt vid beskattningen av de allmännyttiga organisationerna anförde utskottet följande (SkU 1984/85:23 s. 160):

Som departementschefen och motionärerna konstaterar skulle en strikt omräkning av skattesatserna för skattskyldiga som är helt befriade från statlig inkomstskatt leda till en skattesats på 30 %. Utskottet vill inte bestrida att en uppräknings till 40 % i en del fall kan medföra en viss skattehöjning, trots lättnaderna i form av slopad garantibeskattnings och vidgade möjligheter till underskottsavdrag. Det bör emellertid framhållas att flertalet inom de nu ifrågakommande kategorierna inte betalar någon skatt alls och att de övriga beskattas endast för vissa speciella inkomster. Frågan har alltså i allmänhet en mycket begränsad betydelse. Mot bakgrund av de praktiska skäl som kan åberopas för enhetliga skattesatser tillstyrker utskottet därför propositionen och avstyrker motionerna i denna del.

Nobelstiftelsen frikallades 1946 från beskattning för annan inkomst än fastighetsinkomst (BevU 1946:34). Tidigare ansågs stiftelsen skattskyldig för all inkomst eftersom en stor del av stiftelsens inkomst (40 %) användes till andra ändamål än främjandet av vetenskaplig forskning. Enligt de principer som gällde för beskattningen av allmännyttiga organisationer kunde stiftelsen – innan frågan specialreglerades – inte komma i åtnjutande av skattefrihet. Bevillningsutskottet anförde bl. a. att Nobelstiftelsen med hänsyn till sin organisation, sitt syfte och sin verksamhet intog en sådan särställning i jämförelse med andra stiftelser och sammanslutningar med liknande ändamål att en förmånligare behandling i beskattningshänseende

kunde anses önskvärd. Stiftelsen borde enligt utskottets uppfattning likställas med akademier och allmänna undervisningsverk. Med hänsyn till stiftelsens särpräglade art torde en sådan åtgärd enligt utskottets uppfattning inte innefatta risk för att liknande krav med fog kunde framställas från annat håll.

Den nya statliga fastighetsskatten omfattar även fastigheter som tillhör allmännyttiga ideella organisationer. Med anledning av ett motionsyrkande om undantag för Nobelstiftelsen och andra jämförbara stiftelser anförde utskottet följande i sitt av riksdagen godkända betänkande SkU 1984/85:17:

Inte heller i fråga om fastigheter som tillhör Nobelstiftelsen och andra jämförbara allmännyttiga stiftelser anser utskottet att man bör göra avsteg från skattens generella utformning. Det bör framhållas att de fastigheter som kommer att omfattas av beskattningen ingår i stiftelsernas kapitalförvaltning och utnyttjas för uthyrning eller liknande och att det allmänna hyresläget givetvis kommer att påverkas på samma sätt för stiftelserna som för andra fastighetsägare. Det skäl som föranlett skattebefrielse från statlig inkomstskatt och förmögenhetsskatt kan inte heller åberopas som grund för befrielse från en specialskatt av denna typ. Utskottet avstyrker därför motionen även i denna del.

I svar den 11 mars 1985 på en enkel fråga om tidpunkten för förslag till lag om stiftelser, m. m. anförde justitieministern att det inom justitiedepartementet pågår arbete med stiftelselagstiftningen men att det ännu är för tidigt att närmare ange när ett lagförslag i ärendet kan ligga på riksdagens bord. Arbetet har emellertid enligt justitieministern fortskridit så långt att han räknar med att en departementspromemoria skall kunna sändas ut på remiss under innevarande år. När denna remissbehandling är avslutad ämnar justitieministern ta upp frågan om en lämplig form för ett parlamentariskt inslag i det fortsatta beredningsarbetet.

Utskottet

De ideella föreningarna är alltsedan 1979 års taxering i stor utsträckning befriade från inkomstskatt. Om vissa allmänna krav är uppfyllda beskattas de endast för vissa fastighets- eller rörelseinkomster. Även sådana inkomster går fria från skatt om de huvudsakligen har en naturlig anknytning till föreningens ideella verksamhet eller utgör en traditionell finansieringskälla för ideellt arbete. Inkomster av kommersiellt bedriven verksamhet skall däremot i princip beskattas i vanlig ordning. I så fall medges emellertid ett grundavdrag på 15 000 kr. Grundavdraget höjdes till detta belopp från 2 000 kr. hösten 1984 med verkan fr. o. m. 1984 års taxering.

I motionerna 577 av Sten Svensson (m) och 1612 av Stig Josefson m. fl. (c) yrkas att grundavdraget höjs till ett och ett halvt basbelopp. I motion 577 yrkas också ett riksdagsuttalande av innebörd att inkomster som hänför sig till ideella arbetsinsatser eller skänkta varor ej bör beskattas. Av liknande

skäl yrkas i motion 1612 att riksdagen vidhåller sin begäran våren 1984 om en särskild översyn av skattereglerna för de ideella föreningarna. Även Olle Grahn (fp) anser att överskott som uppkommit på grund av ideellt arbete bör skattebefrias och yrkar i motion 677 sådan befrielse för sommargårdsverksamhet.

Utskottet har vid sin tidigare prövning av motsvarande frågor konstaterat att skattereglerna i vissa fall medfört besvärande praktiska och ekonomiska problem för föreningar som exempelvis drivit insamlingsverksamhet med ideella arbetsinsatser, och sådana svårigheter kan uppkomma även i annan liknande verksamhet. Problemen beror på att det i praktiken visat sig svårt att dra en klar gräns mellan skattepliktiga och icke skattepliktiga inkomster. Reglerna utgår från att inkomst av vanlig näringsverksamhet bör beskattas enligt allmänna principer. Till vanlig näringsverksamhet hör emellertid knappast insamling av returpapper eller annan verksamhet som grundar sig på ideella insatser av medlemmarna. Som utskottet framhållit vid sin tidigare behandling av hithörande frågor bör sådana aktiviteter inte beskattas, även om verksamheten på grund av ändrade förhållanden bedrivs i andra och mer organiserade former än tidigare.

Mot bakgrund av att bedömningen av dessa frågor varierat på skilda håll i landet och att mervärdeskattefrågorna visat sig kunna medföra svåra påfrestningar i en del sådana fall begärde utskottet våren 1984 en särskild utredning av samtliga skattefrågor rörande de ideella föreningarna. När grundavdraget senare samma år höjdes från 2000 till 15000 kr. för att undanröja problemen för föreningar med smärre inkomster av kommersiell verksamhet instämde utskottet emellertid i regeringens bedömning att skälen för att omedelbart tillsätta en utredning till väsentlig del bortfallit. Det hade nämligen visat sig att mervärdeskatteutredningen med förtur skulle ta upp föreningarnas skatteproblem på sitt område och att arvsskattefrågorna skulle utredas av den då tillsatta arvs- och gåvoskattekommittén (Fi 1984:02). I sammanhanget framhöll utskottet också att de högre instanserna dittills inte hade beskattat föreningarna för sådan ideell verksamhet som nämnts tidigare och att riksskatteverket inom kort skulle ge ut en ny broschyr rörande skattefrågorna. Det anförda ledde till att utskottet ansåg sig åter kunna stå fast vid den ursprungliga planläggningen av en översyn av grunderna för beskattningen av de ideella organisationerna, dvs. att en sådan översyn borde komma till stånd först när de grundläggande frågorna rörande stiftelserna blivit belysta.

Av den tidigare lämnade redogörelsen framgår att riksskatteverket i sin nya broschyr rörande de ideella föreningarna i möjligaste mån sökt klarlägga de nu aktuella gränsdragningsproblemen i enlighet med utskottets nyss angivna intentioner. Vidare har utskottet inhämtat att mervärdeskatteutredningens förslag rörande de ideella föreningarna är att förvänta senare i år.

Som utskottet konstaterade i höstas övervägs de civilrättsliga frågorna rörande stiftelserna, sedan stiftelseutredningens arbete lagts ned, inom

justitiedepartementet. Detta arbete bedrivs enligt vad utskottet inhämtat med förtur, och en promemoria i ämnet kommer att sändas ut på remiss i år.

Av vad utskottet anfört tidigare framgår att utskottet i väsentliga delar instämmer i syftet med motionerna. Vad som framkommit visar emellertid att den sedan länge planerade översynen av beskattningsfrågorna för ideella organisationer torde komma till stånd inom en nära framtid.

Med hänvisning härtill finner utskottet inte skäl att ompröva sin nyligen intagna ståndpunkt i dessa frågor. När det gäller grundavdraget innebär detta att avdraget givetvis inte bör vara så stort att illojala förfaranden uppmuntras eller att konkurrensen gentemot näringsidkare snedvrids.

Utskottet avstyrker således motionerna 577, 677 och 1612.

Motion 313 av Rolf Rämgård (c) innehåller olika yrkanden rörande idrottsföreningarnas befattning med skatteavdrag m. m. för idrottsutövarna och funktionärerna. I anslutning till dessa yrkanden begär motionärerna en översyn av samtliga skattefrågor för dessa föreningar.

Enligt utskottets uppfattning kan även detta utredningsyrkande anses besvarat med vad utskottet nyss anfört. Utskottet avstyrker således motionen i denna del. Övriga yrkanden i motionen kommer att behandlas i annat sammanhang.

Stiftelser erlägger i likhet med ideella föreningar fr. o. m. 1986 års taxering endast statlig inkomstskatt, och skatten uppgår till 40 % av den beskattningsbara inkomsten. För familjestiftelser utgör skattesatsen 52 %. Kvalificerat allmännyttiga stiftelser beskattas endast för inkomst av fastighet och rörelse eller i vissa fall – såsom Nobelstiftelsen – endast för inkomst av fastighet.

I motion 412 yrkar Bengt Silfverstrand m. fl. (s) en översyn av skattereglerna för stiftelser, som enligt motionärernas uppfattning är otidsenliga och inrymmer stora orättvisor och möjligheter till maktkoncentration.

Utskottet har nyss konstaterat att en sedan länge planerad översyn av beskattningsreglerna torde kunna komma till stånd inom en nära framtid. Avsikten är givetvis att sådana frågor som tas upp i motionen därvid skall uppmärksammas. Motionen erfordrar således enligt utskottets uppfattning inte för nuvarande något särskilt ställningstagande, varför utskottet avstyrker densamma.

I motion 1225 tar Mona Saint Cyr (m) upp frågan om särskilda undantag vid beskattningen för Nobelstiftelsen. Motionären anför att stiftelsen i princip har befriats från statlig skatt men att den trots detta på senare tid har drabbats av betydande skatteskärpningar. Hon anser att Nobelstiftelsen intar en sådan särställning att den bör erhålla ett skydd mot skattepålagor som urholkar nobelprisets värde.

Vad motionären avser är framför allt att även Nobelstiftelsen träffas av den statliga fastighetsskatten som genomfördes i höstas. Vid sin prövning av denna fråga anförde utskottet bl. a. att det allmänna hyresläget givetvis kommer att påverkas av fastighetsskatten på samma sätt när det gäller

stiftelserna som andra fastighetsägare. Enligt utskottets uppfattning kunde de skäl som föranlett befrielse från statlig inkomstskatt och förmögenhets-skatt inte åberopas som grund för befrielse från en specialskatt av denna typ. Utskottet vidhåller denna uppfattning.

När det gäller inkomstskatten kan Nobelstiftelsen ha träffats av en viss skatteskärpning i samband med slopandet i höstas av den kommunala taxeringen av juridiska personer. Stiftelsen betalade tidigare endast kommunal inkomstskatt för inkomst av fastighet. Numera betalar stiftelsen i stället statlig inkomstskatt på sådana inkomster med 40 % av inkomsten. Utan närmare kännedom om stiftelsens inkomstförhållanden kan inte säkert bedömas i vad mån detta medfört skatteskärpningar, särskilt som reformen samtidigt innebär att garantibeskattningen slopats.

Med anledning av vad som anförs i motionen vill utskottet framhålla att Nobelstiftelsens särställning jämfört med andra skattebefriade stiftelser innebär att stiftelsen åtnjuter skattebefrielse trots att dess ändamål inte är av sådan karaktär som krävs i fråga om andra stiftelser. Enligt utskottets uppfattning bör ett närmare ställningstagande till Nobelstiftelsens skatteförhållanden anstå i avvaktan på resultatet av den planerade översynen av beskattningsfrågorna för de ideella organisationerna. Utskottet avstyrker således motion 1225.

Utskottet hemställer

1. *beträffande grundavdraget för ideella föreningar*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85:577 yrkande 1 och 1984/85:1612 yrkande 1,
2. *beträffande översyn av skattereglerna för ideella föreningar*
att riksdagen avslår motionerna 1984/85:313 yrkande 5, 1984/85:577 yrkande 2, 1984/85:677 och 1984/85:1612 yrkande 2,
3. *beträffande översyn av beskattningsreglerna för stiftelser*
att riksdagen avslår motion 1984/85:412,
4. *beträffande Nobelstiftelsen*
att riksdagen avslår motion 1984/85:1225.

Stockholm den 11 april 1985

På skatteutskottets vägnar

RUNE CARLSTEIN

Närvarande: Rune Carlstein (s), Knut Wachtmeister (m), Stig Josefson (c), Hagar Normark (s), Bo Lundgren (m), Ingemar Hallenius (c), Bo Forslund (s), Karl Björzén (m), Kjell Johansson (fp), Anita Johansson (s), Lars Hedfors (s), Ewy Möller (m), Bruno Poromaa (s), Erkki Tammenoksa (s) och Torgny Larsson (s).

Reservationer

Knut Wachtmeister (m), Stig Josefson (c), Bo Lundgren (m), Ingemar Hallenius (c), Karl Björzén (m), Kjell Johansson (fp) och Ewy Möller (m) har avgivit två reservationer.

1. Grundavdraget för ideella föreningar (mom. 1)

Reservanterna anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Med hänvisning" och slutar med "och 1612" bort ha följande lydelse:

Höjningen av grundavdraget till 15 000 kr. hösten 1984 syftade till att undanröja problemen för föreningar med smärre skattepliktiga inkomster. Erfarenheterna visar emellertid att tillämpningssvårigheterna trots denna höjning kommer att kvarstå för många föreningar som grundar sin verksamhet på frivilliga insatser. För att undvika en olämplig beskattning bör avdraget i avvaktan på resultatet av den planerade översynen av reglerna nu höjas till 1,5 basbelopp på sätt som föreslås i motionerna 577 och 1612. Utskottet tillstyrker således motionerna i denna del.

dels att utskottet under mom. 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1984/85:577 yrkande 1 och 1984/85:1612 yrkande 1 antar följande

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Ideell förening, som avses i 7 § 5 mom. första stycket, äger att från den taxerade inkomsten åtnjuta statligt grundavdrag med 15 000 kronor.

Ideell förening, som avses i 7 § 5 mom. första stycket, äger att från den taxerade inkomsten åtnjuta statligt grundavdrag med *med 150 % av det basbelopp som enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring bestämts för året närmast före taxeringsåret.*

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag då lagen enligt uppgift på den utkom från trycket i Svensk författningssamling. De nya bestämmelserna tillämpas första gången i fråga om 1986 års taxering.

2. Nobelstiftelsen (mom. 4)

Reservanterna anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Vad motionären" och på s. 11 slutar med "motion 1225" bort ha följande lydelse:

Nobelstiftelsen är befriad från beskattning av andra inkomster än fastighetsinkomster och behöver ej betala förmögenhetsskatt. Stiftelsen har erhållit denna befrielse på grund av sin högradigt allmännyttiga karaktär och intar en unik särställning genom sitt syfte och sin verksamhet. Med hänsyn till det anseende Nobelpriset har runt om i världen är det ett nationellt intresse att betingelserna för en hög prissumma inte äventyras.

Den nya fastighetsskatten beräknas på grundval av fastigheternas taxeringsvärden, och den utgör således – mot de principer som gällt tidigare – en statlig beskattning på denna del av stiftelsens förmögenhetsinnehav. Utan tveivel kommer denna skatt att inverka negativt på såväl stiftelsens förmögenhet som på avkastningen, och därmed också på möjligheterna att bevara prissummornas storlek. Nobelstiftelsen bör därför befrias från denna nya påлага.

När det gäller inkomstskatten har principen tidigare varit att Nobelstiftelsen inte skall erlägga statlig inkomstskatt. Omläggningen av den kommunala beskattningen för juridiska personer till en statlig inkomstskatt syftade inte till en ändring av denna princip, och avsikten var ej heller att åstadkomma en skatteskärpning. Att den nya statliga skattesatsen bestämdes till 40 % innebär emellertid en höjning av skatteuttaget med ca 10 procentenheter. För Nobelstiftelsens del medför också detta en betydande skatteskärpning för stiftelsens fastighetsförvaltning. Att garantibeskattningen samtidigt har slopats har begränsad betydelse i sammanhanget. Stiftelsens fastighetsförvaltning torde nämligen i sin helhet behandlas såsom en enda förvärvskälla, vilket gör att garantibeskattningen i detta fall inte kan antas ha haft någon nämnvärd effekt.

Utskottet instämmer i motionärens uppfattning att Nobelstiftelsen bör skyddas mot sådana skatteskärpningar som har drabbat stiftelsen på senare tid och som hotar att urholka värdet av Nobelpriset. Utskottet tillstyrker alltså motion 1225.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:1225 hos regeringen begär
förslag till skattelättnader för Nobelstiftelsen i enlighet med vad
som har anförts ovan.

